

Oponentský posudek diplomové práce Olgy Štichauerové „Král a poutník. K otázce identity postav v italském románu 20. století“

Volba tématu (a k tomu hned podotkneme, že se práce metodologicky nejvíce přibližuje tematologickému a typologickému komparativnímu výzkumu) jistě patří k stěžejním otázkám moderního evropského románu. Tomu také odpovídá vhodná a uvážlivá volba čtyř vynikajících autorů (Cantoni, Pirandello, Calvino, Tabucchi), kteří do značné míry reprezentují světovou úroveň italské prózy 20. století. Autorka se těchto velkých a neustále reflektovaných osobností nezalekla, prostřednictvím více či méně společného problému postav je jaksi „sdužuje“ kolem, jak se domnívá, ideového ohniska jejich tvorby – identity hrdinů (resp. antihrdinů).

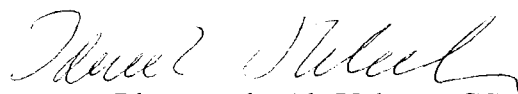
Nejobtížnějším (jak tomu často bývá) a v tomto případě také neproblematičtější úsekem celé práce se mi jeví její úvodní a částečně i druhá kapitola, v nichž diplomantka chtěla zdůvodnit svou volbu, vymezit problém a v neposlední řadě rovněž charakterizovat specifika tvorby 20. století oproti období předchozímu. Je zřejmé, že takové zadání je obecně vzato velmi náročné, má-li být platná výchozí teze o podstatném rozdílu mezi hrdiny – řekněme – klasického románu 19. století a postavami moderní prózy. Autorčin úhel pohledu je implicitně socio-historický (zvraty, otřesy a krize 20. století ve všech oblastech), zvýrazňuje tedy diskontinuitu - a tím postuluje i odlišnost novodobých literárních postav, jejich příznačnou problematičnost. Chápu toto zaměření na předělovou jinakost, nemohlo se však vyhnout generalizacím nebo zjednodušením, i když autorka obratně využívá některé důležité literárněvědné typologie (typologie postavy D. Hodrové, G. Debenedettiho). Kupříkladu existenciální dimenze romantických postav (namátkou u Byrona, Musseta... koneckonců romantismus, podle geniálního výroku Mme de Staël, objevuje a umělecky konstituuje neúplnost osudu jako základní příznak moderního člověka...) či psychologicko-egotistické aspekty Stendhalových hrdinů těmito delimitujícím typologiím unikají a svědčí spíše, odmyslíme-li si dobové literární kulisy nebo konkrétní společenský kontext, ve prospěch hlubinné, byť proměnlivé kontinuity určitého typu novodobých literárních hrdinů.

Těžiště práce samozřejmě spočívá v interpretaci vybraných děl příslušných autorů s použitím četných ukázek. Ústřední problém – otázka identity, její hledání a znejist'ování ve vrcholné literární tvorbě 20. století – je tu sledován na příkladných, ale u jednotlivých autorů pochopitelně i specifických aspektech. U Cantoniho je humor fenoménem rozpolceného bytí postavy. Pirandellův Mattia Pascal reprezentuje problém skutečné a fiktivní identity (včetně moderního existenciálního paradoxu, že skutečná identita je jen ta, která je společensky potvrzená, statutární). Diplomantka rozebírá díla uvedených autorů postupně (nejde tedy o důsledně synchronní komparativní průniky), nevyhýbá se však ku prospěchu věci ani paralelním srovnávacím úvahám, aby tak umenšovala

faktické rozestupy mezi autory a posilovala představu jednotícího pohledu, třebaže posloupanost těchto originálních spisovatelů a na ně zaměřených rozborů de facto přispívá k autonomnosti kapitol.

Na Calvinově alegorickém příběhu o člověku-torzu (Rozpůlený vikomt ze slavné trilogie Naši předkové), podle mě nejzdařilejší části diplomové práce, autorka určuje podobu deformované, rozdvojené identity (Nejen v tomto případě je závažný její odkaz k Stevensonovu doktoru Jekylllovi a panu Hydeovi. Tento román je ovšem výslednicí „sui generis“ řady příběhů o rozdvojení, dvojnictví i rozpadu osobnosti v romantickém a symbolistním 19. století, počínaje Hoffmannem a Gogolem, přes Poea, Nervalu, Rimbauda, až po Wildea aj. Opětovně tím jen poukazují na zjevnou či latentní osu kontinuity...). A konečně Tabucchiho próza (Indické nokturno) tvoří jakýsi příkladný dovětek k problematice „neúplných“, narušených postav. V Závěru autorka shrnuje jednotlivé podoby deformovaných hrdinů a hlavně podtrhuje jejich společné rysy (dvojakost všech postav, schopnost jejich sebereflexe, odhalená neautentičnost jedné části postav). Tak na konec zřetelně vystupuje komparativní intence diplomové práce, která je kultivovaně napsána a jejíž interpretace obsahují řadu nápaditých formulací. Práci doporučuji ke kladnému hodnocení.

V Praze 12. ledna 2008

Doc. PhDr. Zdeněk Hrbata, CSc.
Oddělení komparatistiky ÚČL LV